

До Ворскли, по рибу!

Іван Багрянйй

Перлами й перламутром закосичилась, зацвіла земля. Відбиваючи сонце, ті блискітки перламутрові й ті мерехтливі перлини робили навколо себе веселки, і ті манюнькі веселки — безліч їх — наповнювали собою світ. Недавно пройшов дощ, громовий весняний дощ, і на всьому: на листках дерев, на квітах, на дахах, на дротах, на павутинках, поснованих у химерні кола, — на всьому ще мерехтіли краплі, веселкові діаманти, випромінюючи спектри. Краплі зривалися й, переливаючись на сонячній промінні, летіли, падали на землю. А земля... Земля золотіла. Це був, власне, жовтий пісок, прибитий дощем, а тепер нагрітий і осяяний сонцем. Те сонце травневе зробило його золотим. Але це — по один бік, а по другий бік він був ліловий, а по тому піску ліловому бігали золоті сонячні зайчики, підхоплюючи діамантові перлини, що летіли ген з високих дерев униз.

Тая вуличка вузька — то був Силенків перевалок *. А тією вуличкою йшли Максим і маленький Борис.

Вони йшли в луг, десь до Ворскли, по рибу. Максим ніс сак на плечі, а в руці — кошик із харчами й старою одежею... (Харчі вони поїдять, одяг намочать, а в кошик накидають риби, якщо наловлять). А Борис тяг бовт, або хрокало, — довжелезний тонкий дрючок з розтрубом — волячим рогом — на кінці. Коли тим рогом садонуть в воду, вискакують рясні бульби й характерний звук, як

свиняче "хро!". Через те й цілий цей інструмент зветься "хрокало". Риба полохається того "хро" й розбігається в усі боки, іноді потрапляючи у сак.

Отже, Борис тяг хрокало, а Максим ніс сак — таку снасть із ятерини, яка ставиться в воду, й заганяється в неї хрокалом риба. Обое були босоногі, гологолові, в старій-найстарішій одежі, яка тільки в них є (крім тієї, що вони поклали до кошика!), — такі собі ветхі штанці і сорочечки (бо ж по рибу!), ще й з дірками... щоб не було гаряче.

Вони собі шльопають босими ногами по піску й роздивляються на білий світ широко витріщеними очима — йдуть не кваплячись. А той білий світ вбирає в себе очі. Малий Борис часом зупиняється і, задерши голову, довго дивиться на вершечок береста, звідки падають перли, і намагається таку перлину впіймати жменюю або ротом. Тоді Максим чекає на свого помічника й приятеля і нічого не каже — стоїть, дивиться й посміхається. Піймавши перлину, Борис доганяє батька, і вони йдуть далі, переступаючи через сонячних зайчиків, ідуть по золотому піску, так гарно прибитому дощем і помережаному сонцем, повз Силенків дім з повириваними дверима й вікнами, повз сліпучо-зелену колонаду дерев, осяяних сонцем і оправлених у веселкові діаманти.

Вони йдуть вуличкою. А як вона кінчиться, вони вийдуть на величезну ярмаркову площу, залиту сліпучим сонцем, і підуть по ній навскоси, потім підуть через голі розпечені піски, через сині бори, через червону шелюжину, через духмяні килими чебрецеві.

- Батьку! — раптом каже Борис. — Ось дивись. —
І зупиняється, щоб ліпше висловити те, що
прийшло йому в голову і так поширило його й без
того великі очі. — Ось дивись.

І, дивлячись на росяну траву, на весь мерехтливий
світ, декламує те, що йому прийшло в голову:

Росте травичка...

Капле водичка...

А по дорозі Стрибає птичка...

- Га?..

І весь зашарюється. І дивиться променястими
очима на батька, питається ними, чи не дуже вже
дерне вийшло оце в нього. Максим посміхається
про себе, а до сина звертається зовсім серйозно:

- Ну, та й що ж то за птичка? (По дорозі, справді,
стрибає якась сіренька пташка, либонь, чечітка). —
І що ж то за птичка? Чи не перепеличка?

- Ага!.. — зрадів Борис. — Мабуть, перепеличка!
— І, подумавши, поставивши це слово в рядок,
додекламував свій експромт *:

А по дорозі стрибає птичка — Маленька птичка-
перепеличка!..

І аж зітхнув після такої доконаної праці.

- Ну, і що ж вона робить, та птичка? — знічев'я
питає Максим.

Борис подумав і раптом відповів цілком серйозно:

- Сміється!

Від несподіванки Максим аж став. А потім ухопив русявого чубка в жменю й, торсаючи та голублячи його, зайшовся сміхом.

Сіренька "птичка" стрибала попереду них, а вони йшли за нею слідом, вірячи, що вона таки сміється. Максим спостерігав, як вона вистрибує радісно на сонячних зайчиках у перламутровій мерехкотняві, й думав:

"То, правда, не перепеличка, але яке то має значення. Вона може бути й перепеличкою. Головне не в тім. Головне в тім, що вона — сміється! От, брате!.. А сміється!.. Сміється."

І сам промінився.

Це найгеніальніший вірш, будь-коли ним чутний і читаний. І це найбільша будь-коли чута правда. Сонячна, достеменна, реальна своїм ось таким мерехтливим, життєвим тембром, тріумфуюча правда.

Сміється. Від переповненого серця. Від надміру щастя.

Побравшись за руки, вони йшли з перламутрової вулички на сліпучу, сонцем залиту ярмаркову площу. І пішли нею. Вони дивилися на буйний мерехтливий світ, вбираючи його в себе. І так, витріщавшись на той буйний світ очима, вони йшли, як по велетенській картині Врубеля, по золотій ярмарковій площі, занурюючи босі ноги в гарячий пісок до болю рідної, прекрасної, благословенної землі.

Словник:

** Перевалок — провулок; це слово побутує в містечку Охтирка Сумської області, де жив письменник Іван Багряний.*

** Експромт — тобто придуманий без підготовки, на ходу.*